

Рајна Кошка

Катерина Колозова (ур.)
Истражувања од областа на родовите студии том 2/3,
 Евро Балкан Пресс, Скопје, 2003.

Интердисциплинарна женскост

Зборникот текстови насловен *Истражувања од областа на родовите студии* (Скопје: Евро Балкан Пресс, 2003, том 2/3) ги презентира, преку призмата на родовите студии, сознанијата на македонските истражувачи од областа на образованието, правото, психологијата, класичната митологија, филозофијата, религијата и театарот објавени во 2001 и 2002 година. Со оглед на тоа што истражувањата се стриктно методолошки презентирани (со наведен предмет, цели, методи и резултати) - се користи методот на теренско и емпириско истражување, статистичко истражување или пак текстуална експликација - сосема е соодветно да се постави прашањето на Sandra Harding: „Има ли феминистички метод?“ Дефинирајќи ги поимите метод, методологија и епистемологија, таа вели: „ќе расправам против идејата за посебен феминистички метод“. За неа, „постојат важни врски меѓу епистемологиите, методологиите и истражувачките методи. Но... пребарувајќи по истражувачките методи, нема да можеме да ги идентификуваме посебните карактеристики на најдоброто од феминистичкото истражување. Понатаму, ќе видиме, исто така, дека овие посебности не можат да се најдат во обидите за „додавање на жената“ кон традиционал-

Rajna Koshka

Катерина Колозова (ур.)
Истражувања од областа на родовите студии том 2/3,
 Евро Балкан Пресс, Скопје, 2003.

Feminiteti interdisciplinar

Përmbledhja me tekste e titulluar *Hulumtime nga lëmi i studimeve gjinore* (Skopje, Evro Balkan Press, 2003, vëllimi 2/3) përmes prizmit të studimeve gjinore, i prezanton njohuritë e hulumtuesve maqedonas nga lëmi i arsimit, të drejtës, psikologjisë, mitologjisë klasike, filozofisë, religjionit dhe teatrit, të botuara në vitet 2001 e 2002. Duke pasur parasysh se hulumtimet prezantohen metodologjikisht në mënyrë strikte (me lëndë, qëllime, metoda dhe rezultate të përmendura) – shfrytëzohet metoda e hulumtimit në terren dhe hulumtimi empirik, hulumtimi statistikor ose eksplikacioni tekstual – është krejtësisht e natyrshme të shtrohet pyetja e Sandra Harding-ut: “A ka metodë feministe”? Duke i definuar kuptimet metodë, metodologji dhe epistemologji, ajo thotë: “Do të shprehem kundër idesë për metodë të veçantë feministe”. Për të “ekzistojnë lidhje të rëndësishme midis epistemologjisë, metodologjive dhe metodave hulumtuese. Por... Duke kërkuar nëpër metodat hulumtuese nuk do të mund t’i identifikojmë karakteristikat e veçanta të më së mirës nga hulumtimi feminist. Më tej, do të shohim gjithashtu se këto veçanti nuk mund të gjenden te përpjekjet për “shtimin e femrës” në analizat tradicionale”. Autorët e tekstit “Multikulturalizmi metodologjik i vështruar si strategji hulumtuese e

ните анализи.¹ Авторите на текстот „Методолошкиот мултикултурализам разгледуван како истражувачка стратегија на родовите прашања во Македонија“, Б. Бадаревски и М. Ивановска го застапуваат следниов став: „Дали родовите истражувања се автентична теоретска дисциплина или претставуваат автентично интердисциплинарно поле на истражување е прашање кое е во средиштето на методолошките расправи во рамките на философијата на науката. Ние тука ја прифаќаме интердисциплинарноста како карактеристична одлика на родовите истражувања, оставајќи го отворено прашањето на дисциплинарноста.“ Ако за миг ги тргнеме настрана спецификите на поимите *феминистичко* и *родово*, ќе видиме дека застапените текстови во овој зборник ја отсликуваат *дисциплинарноста* на родовите студии на *микро*-ниво, но и на нивната *интердисциплинарност* на едно *макро*-ниво. Причините поради кои едно истражување е родово-чувствително (*gender sensitive*) може да бидат различни. Во суштина, тие може да лежат во интелектуалната и научна љубопитност кои се, сами за себе, во една апстрактна смисла, *без пол*; гласот на текстот може да биде *маскулинизиран* или пак, да зборува преку дискурсот и низ мотивот на родовата *освестеност*. Овој *Зборник*, во кој што се презентирани најновите научни истражувања од областа на родовите студии во нашава земја, покажува дека научното истражување може да го промовира концептот на родовата освестеност без притоа да го експлоатира (повторно на *микро*-ниво) традиционалниот дискурс на феминистичката/родова критичка теорија. Вклучените текстови применуваат, директно или индиректно, еден од основните инструменти и постулати на *феминистичката* *родова* критичка мисла – а тоа е андроцентричноста *versus* гиноцентричноста. Тие се фокусираат, секој во својот домен, врз женската перспектива и интерес и во нив, се разбира, „мажот како норма“ не е веќе единствената референтна рамка.

çështjeve gjinore në Maqedoni”, B. Badarevski dhe M. Ivanovska e mbrojnë qëndrimin vijues: “A janë hulumtimet gjinore disiplinë teorike autentike apo paraqesin fushë autentike interdisiplinare të hulumtimit”, është çështje që është në qendër të shqyrtimeve metodologjike në kuadër të filozofisë së shkencës. Ne këtu e pranojmë interdisiplinaritetin si veçori karakteristike të hulumtimeve gjinore, duke e lënë të hapur çështjen e disiplinaretit. Nëse për një moment i mënjanojmë specifikat e kuptimeve *feministe* dhe *gjinore* do të shohim se tekstet e përfaqësuara në këtë përmbledhje e pasqyrojnë *disiplinaritetin* e studimeve gjinore në *mikro*-nivel, por edhe të *interdisiplinaritetit* të tyre në një *makro*-nivel. Arsyet për shkak të të cilave një hulumtim është gjinor – i ndjeshëm (*gender sensitive*) mund të jenë të ndryshme. Në thelb, ato mund të shtrihen në kurreshtjen intelektuale dhe shkencore të cilat janë, vetë për vete, në një kuptim abstrakt, *pa gjini*; zëri i tekstit mund të jetë *i maskulinizuar* ose të flasë përmes diskursit dhe përgjatë motivit të *vetëdijësimit* gjinor. Kjo *Përmbledhje* në të cilën prezantohen hulumtimet më të reja shkencore nga lëmi i studimeve gjinore në vendin tonë, tregon se hulumtimi shkencor mund ta promovojë konceptin e vetëdijësimit gjinor, pa e eksploatuar e me këtë rast (përsëri në *mikro*-nivel) diskursin tradicional të teorisë kritike *feministe*/gjinore. Tekstet e inkuadruara zbatojnë në mënyrë direkte ose indirekte njërin nga instrumentet dhe postulatet thelbësore të mendimit kritik *feminist gjinor* – e ky është *androcentriciteti versus gjinocentricitetit*. Ato fokusohen secili në domenin e vet në perspektivën dhe interesin femëror dhe aty, kuptohet, “mashkulli si normë” nuk është më korniza e vetme referente. Pjesëmarrja e gjinive në proceset demokratike në arsim (D. Adamova); rezilientiteti i femrave nën kanosjen e rrezikut (D. Batiç, E. Stoimenova, M. Gjurçinovska, V. Mihajlovska, A. Apçeva); femra dhe lëvizjet heretike në Bizant dhe në Evropën Perendimore (M. Angelovska-Panova); multikulturalizmi metodologjik si strategji hulumtuuese dhe çështjet gjinore

Учеството на родовите во демократските процеси во образованието (Д. Адамова); резилентноста на жените под ризик (Д. Батиќ, Е. Стоименова, М. Ѓурчиновска, В. Михајловска, А. Апчева); жената и еретичките движења во Византија и Западна Европа (М. Ангеловска-Панова); методолошкиот мултикултурализам како истражувачка стратегија и родовите прашања (Б. Бадаревски и М. Ивановска); свештенството на жената во македонското православие (С. Грандаковска); статусот и правата на жената во мешаните брачни заедници, т.е. женската усна историја (Л. Стојановиќ Лафазановска); Пандора, првата жена во хеленската митологија (К. Младеновска); родовата деконструкција и македонскиот театар (С. Огненовски) - ова се темите на текстовите научно експлицирани во *Зборникот*. Тие зборуваат со строгиот јазик на науката и научната методологија, едновременно зборувајќи со исто така строгиот јазик на женската свест (*female consciousness*) во најшироката смисла на зборот. А таа, пак, според *Речникот на феминистичката теорија* на Меги Хам, претставува „сознание за начините на кои одредена класа, култура или историски период ги создаваат дефинициите за женскоста“. Овој *Зборник* на најдобар начин ни открива како класата, културата и овој историски период го дефинираат поимот за женскоста во овој миг во Македонија, едновременно откривајќи ни го и начинот на кој тој се промислува.

Белешки

¹ Sandra Harding, „Има ли феминистички метод?“ во *Христотоматија на класични текстови од областа на родовата теорија*. Скопје: Евро Балкан Пресс, 2003, стр. 153, 157.

(Б. Бадаревски dhe М. Ивановска); klerialiteti i femrës në ortodoksizmin maqedonas (S. Grandakovska); statusi dhe të drejtat e femrës në bashkësitë e përziera bashkëshortore, dmth. historia gojore femrore (L. Stojanoviç Lafazanovska); Pandora, gruaja e parë në mitologjinë helene (K. Mladenovska); dekonstruksioni gjinor dhe teatri maqedonas (S. Ognenovski) – këto janë temat e teksteve të eksplikuara shkencërisht, në *Përmbledhje*. Ato flasin me gjuhën e ashpër të shkencës dhe metodologjisë shkencore, njëherësh duke folur me poaq gjuhë të ashpër të vetëdijes femrore (*female consciousness*) në kuptimin më të gjërë të fjalës. Ndërkaq kjo sipas *Fjalorit të teorisë feministe* të Megi Ham-it, paraqet “njohuri për mënyrat në të cilat një klasë, një kulturë ose një periudë e caktuar historike i krijon definicionet për feminitetin”. Kjo *Përmbledhje* na zbulon në mënyrën më të mirë se si klasa, kultura dhe kjo periudë historike e definojnë kuptimin për feminitetin në këtë moment në Maqedoni, njëherësh duke na e zbuluar edhe mënyrën në të cilën ai konceptohet.

Përkthim: Lindita Ahmeti

Shënime

¹ Sandra Harding, „Има ли феминистички метод?“ në *Христотоматијата на класични текстови од областа на родовата теорија*“, Скопје: Евро Балкан Пресс, 2003, fq. 153, 157.